

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 21. III. 2012

RPO-660929-I/II/MO

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan

Jarosław Gowin

Minister Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11

00-950 Warszawa

W dniu 1 sierpnia 2011 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do Ministra Sprawiedliwości wystąpienie w sprawie potrzeby przyjęcia kompleksowego aktu prawnego dotyczącego osób transpłciowych oraz pilnej interwencji ustawodawcy w zakresie trybu prawnej zmiany płci metrykalnej.

Oceny i wnioski zawarte w wystąpieniu uwzględniają dorobek polskiej doktryny i judykatury oraz postulaty zgłaszane Rzecznikowi przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób LGBT, a także wnioski wynikające z analizy prawnoporównawczej aktów obowiązujących w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W dniu 26 września 2011 r. Rzecznik otrzymał odpowiedź od Ministra Sprawiedliwości (znak: DL-P-II-415-13/11/5), w której Minister podzielił opinię RPO co do potrzeby uchwalenia aktu prawnego, regulującego w kompleksowy sposób sytuację osób transseksualnych. W tym celu, jak zaznaczono w piśmie, „uzasadnione wydaje się utworzenie międzyresortowego zespołu do opracowania stosownych rozwiązań prawnych w omawianym zakresie.” W pracach tego zespołu powinny - zdaniem Ministra - wziąć udział zainteresowane organy, w szczególności Minister Spraw Wewnętrznych, Minister Zdrowia, Minister Pracy i Polityki Społecznej, Minister Sprawiedliwości, jak również przedstawiciele Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

Jednocześnie w piśmie sceptycznie odniesiono się do przedstawionej przez Rzecznika koncepcji nowelizacji art. 31 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, gdyż jak stwierdzono „nie wydaje się, aby rozwiązanie to mogło przynieść oczekiwane skutki”. Jak podniesiono w dalszej części odpowiedzi, zmiana ta miałaby charakter czysto proceduralny, przesądziłaby „jedynie o trybie nieprocesowego postępowania sądowego w sprawach o zmianę płci”.

W mojej ocenie, nie można zgodzić się z powyższym stanowiskiem. Zmiana jedynie trybu postępowania z procesowego na nieprocesowy niesie bowiem za sobą szereg korzyści dla osób pragnących dokonać zmiany płci metrykalnej. Nieuzasadnione jest wobec tego stwierdzenie, „że przy przyjęciu proponowanej regulacji art. 31 u.a.s.c. sądy nadal posiłkowałyby się dotychczas ukształtowaną w orzecznictwie praktyką ustalania przesłanek, co podważa sens takiej regulacji”. Trzeba podkreślić, iż przede wszystkim sąd w takim postępowaniu decyduje o sprostowaniu aktu urodzenia a nie, jak aktualnie, o ustaleniu przynależności do określonej płci i w konsekwencji ochronie dobra osobistego, na skutek powództwa z art. 189 K.p.c. Sprostowanie aktu urodzenia następuje w oparciu o już ustalone elementy (np. proponowane oświadczenie lekarzy czy samego zainteresowanego), bowiem chodzi tu o „te dane w akcie, które są błędne lub nieściśle i tym samym nieprawdziwe” (A. Czajkowska, [w:] A. Czajkowska, E. Pachniewska *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz, orzecznictwo, wzory dokumentów i pism* Warszawa 2011 Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, wydanie elektroniczne, uwaga nr 1 do art. 31).

Poza tym należy zaznaczyć, że takie postępowanie przebiega zupełnie inaczej z punktu widzenia rodziców osoby transseksualnej. Podczas, gdy aktualnie rodzice są pozwanymi, a więc nierzadko takie określenie ich ról w procesie w powszechnym przekonaniu powoduje, że mogą się czuć „oskarżonymi”, a tym samym winnymi zaistniałej sytuacji, muszą oni brać udział w procesie. Tymczasem w postępowaniu nieprocesowym, zgodnie z treścią art. 510 K.p.c. mogą nie wyrazić woli wzięcia udziału w postępowaniu (mają wybór), wtedy nie stają się uczestnikami. Przy czym co najważniejsze, już od samego początku, sąd nie stawia ich w roli osób, które muszą się bronić, ale jedynie stwarza możliwość wzięcia udziału w postępowaniu. Argumentacja przedstawiona w odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika, z której wynika, że zmiana trybu postępowania w rzeczywistości

niczego nie zmieni, nie przekonuje. Skargi kierowane do Rzecznika, a dotyczące głównie trybu postępowania, wskazują, że dokonanie takiej właśnie zmiany rozwiązałoby wiele problemów boleśnie dziś odczuwanych w stosunkach rodzinnych w tego typu sprawach.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 Nr 14, poz.147 ze zm.), uprzejmie proszę Pana Ministra o przekazanie informacji na temat stanu prac nad regulacją dotyczącą sytuacji prawnej osób transseksualnych, a w szczególności czy powołano już zespół międzyresortowy, którego członkowie mieliby zająć się opracowaniem tej problematyki.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Zeno Jipou".